

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Методичні вказівки з організації самостійної роботи здобувачів
з навчальної дисципліни «Історія та культура України» циклу загальної
обов'язкової підготовки за освітньо-професійною програмою «Цивільний
захист» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у
галузі знань 26 «Цивільна безпека»
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (протокол №1 від «1» липня 2024 р.).

Федоренко Я.А.

Історія та культура України: методичні вказівки з організації самостійної роботи здобувачів з навчальної дисципліни «Історія та культура України» циклу загальної обов'язкової підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія» в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» / Я. А. Федоренко – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, 2024. – 23 с.

У методичних вказівках викладені навчально-методичні матеріали, необхідні для самостійного вивчення дисципліни «Історія та культура України», – загальні положення щодо організації самостійної роботи, основні форми самостійної роботи, програма навчальної дисципліни, питання, що виносяться на самостійну роботу, перелік рекомендованих джерел та літератури.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	4
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	6
РОЗДІЛ 3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	11
РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	15
РОЗДІЛ 5. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	20

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Уведення кредитно-трансферної системи організації навчального процесу приводить до скорочення аудиторного навантаження здобувачів і зростання обсягу самостійної роботи. У зв'язку з цим одне з основних завдань навчального процесу сьогодення – навчити здобувачів працювати самостійно. Виконання самостійних завдань допомагає здобувачам поетапно включитися в навчальну, а згодом у наукову роботу, що сприяє формуванню творчих здібностей і творчого ставлення до своєї професії. Навчити учитися – це значить розвинути здатності і потреби до самостійної творчості, повсякденної і планомірної роботи над підручниками, навчальними посібниками, періодичною літературою, активної участі в науковій праці.

Самостійна робота – це форма організації навчання, що забезпечує самостійне здобуття і закріплення знань, формування вмінь і навичок. Під час самостійної роботи здобувачі виконують як теоретичні, так і практичні завдання.

Самостійна робота здобувачів – це спланована, організаційно і методично спрямована особиста пізнавальна діяльність без безпосередньої допомоги викладача. Самостійна робота традиційно поділяється на аудиторну самостійну роботу, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять, і поза аудиторну роботу, яка передбачає практичне застосування отриманих знань, вмінь, навичок та формування компетенцій.

Всі види самостійних робіт, починаючи з найпростіших, таких як підготовка доповіді, реферату, і закінчуючи складнішими – курсова робота, кваліфікаційна робота, магістерська робота, наукова стаття – це творче осмислення відповідної наукової думки, літератури, засіб підвищення теоретичного і методичного рівня професійних знань.

Самостійна навчальна діяльність здобувачів повинна містити певні елементи на занятті (лекційному чи семінарському) і продовжуватися після нього. Таку роботу викладач ретельно планує методично і організаційно.

Важливе значення в самостійній навчальній діяльності здобувачів відіграє вільний вибір теми, форми і часу виконання роботи. Саме тому в системі самостійного навчання важливе місце належить творчим завданням. Ці завдання охоплюють широкий діапазон: від огляду літератури, до наукових розробок з досліджуваної теми. Така праця привчає здобувачів до постійної і активної розумової діяльності як в аудиторії, так і поза нею.

Основні організаційні вимоги до виконання самостійної роботи здобувачів наступні:

- виконувана самостійна робота повинна спрямовуватись на досягнення основних навчально-виховних завдань;
- самостійне навчання має бути систематичним і систематизованим у

контексті навчальних занять;

- самостійне навчання повинне бути доступним і можливим.

На лекціях, семінарських, практичних заняттях й індивідуальних консультаціях формулюються завдання для самостійного опрацювання, проводиться інструктаж щодо їх виконання.

Контроль та корекція результатів самостійного вивчення матеріалу здійснюються:

- під час лекцій – контроль знань та умінь, засвоєних у розрізі споріднених курсів;

- під час проведення практичних занять – перевірка рівня підготовленості до заняття, перевірка лекційних зошитів та зошитів самостійної роботи;

- під час модульного контролю, основна мета якого полягає у підвищенні якості освіти за рахунок створення умов для системної планомірної роботи здобувачів протягом усього семестру і надання можливості вивчення матеріалу навчальної дисципліни окремими частинами.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Конспектування лекцій

Роль конспекту лекцій суто навчальна: він дає змогу зафіксувати основні поняття і положення, а отже відтворити їх, наприклад, при написанні реферату або підготовці до іспиту. Конспект треба складати як огляд, що містить основні положення лекції без подробиць і другорядних деталей. Конспект носить індивідуалізований характер: він розрахований на самого автора і тому може виявитися малозрозумілим для інших.

Для того, щоб здійснювати цей вид роботи, у кожному конкретному випадку необхідно грамотно вирішити наступні завдання:

- ✓ Зорієнтуватися в загальній композиції лекції (уміти визначити основні положення).
- ✓ Побачити логіко значеннєву канву повідомлення, зрозуміти систему викладу інформації в цілому, а також розвитку кожної окремої думки.
- ✓ Виявити «ключові» думки, тобто основні значеннєві віхи, на які «нанизаний» зміст.
- ✓ Визначити інформацію, що деталізує основні положення.
- ✓ Лаконічно сформулювати основну інформацію, не переносити її у конспект цілком і дослівно.

Будь-який навчальний текст містить основну і допоміжну інформацію. Основна інформація має найбільш істотне значення для розкриття змісту теми або питання. До неї належать: визначення наукових понять, формулювання законів, теоретичних принципів тощо. Призначення допоміжної інформації – допомогти здобувачеві краще засвоїти матеріал.

Зміст конспектування – переробка основної інформації з метою її узагальнення і скорочення. Узагальнити – означає представити її у більш загальній, схематичній формі: визначень, висновків, окремих заголовків, викладу основних результатів тощо. Основна інформація на лекції записується як можна повніше і становить опорний конспект. Допоміжна, як правило, опускається за винятком, якщо здобувачу неповністю зрозумілі основні положення.

Основними вимогами до конспекту є наочність записів і таке їх розташування, що давало б можливість усвідомити логічні зв'язки й ієрархію понять. Обсяг рукописного конспекту має становити одну четверту лекційних матеріалів, повно відображати їх зміст. Конспект містить: лекційну тему, план лекції, бібліографічні джерела, власне конспект матеріалу. Бажано виокремлення основних положень і визначень.

При написанні конспекту сторінки зошита поділяють навпіл вертикальною рисою. В лівій частині сторінки пишуть конспект лекції, а в правій – письмово фіксується інформація з додаткових джерел у вигляді стислого викладення основного змісту якого-небудь тексту. Результат конспектування – запис, що дає змогу негайно або через деякий термін з потрібною повнотою відновити отриману інформацію.

Додаткова інформація може бути надана у вигляді тез – коротко сформульованих основних думок, положення досліджуваного матеріалу. Тези лаконічно виражають суть прочитаного, дають можливість розкрити зміст. Під час формулювання тез корисно виписати сторінки тексту, що найбільш чітко відображають основну думку автора.

Раціонально використовувати різні способи конспектування для запису того самого матеріалу. Такий спосіб отримав назву «комбінованого конспекту». При цьому використовуються кілька або всі способи. Саме «комбінований конспект» є ознакою високого рівня підготовки здобувача.

Форма звітності – рукописний конспект лекційних матеріалів.

Повторення матеріалу з курсу

Повторення – процес відновлення в пам'яті раніше отриманих знань на новому, більш високому рівні. Важливою формою повторення є систематизація знань здобувачів, яка проводиться після вивчення тем і розділів курсу, при цьому матеріал повторюється на вищому рівні, під новим кутом зору.

Мета повторення матеріалу:

- запобігання прогалинам у знаннях здобувачів;
- активізація знань, необхідних для вивчення нового матеріалу;
- розвиток пам'яті і мислення;
- формування узагальнених знань;
- встановлення співвідношення між подібними поняттями, поглиблене вивчення положень, понять із споріднених навчальних курсів;

Застосовуються такі форми повторення:

- робота з конспектом лекцій і матеріалами відповідної теми підручника;
- робота над навчальною або науковою літературою;
- розв'язування комбінованих завдань, тестів (кількісних і якісних).

Реферат

Реферат – письмова робота обсягом 10–18 друкованих сторінок, яку здобувач виконує впродовж терміну від одного тижня до місяця. Реферат – це короткий, точний виклад сутності питання, теми на основі одного або кількох посібників, монографій чи інших першоджерел. Реферат містить основні фактичні дані і висновки з розглянутого питання. Крім стислого викладу вивченої літератури, він вимагає від здобувача аргументованого власного погляду з цього питання. Тему реферату може запропонувати викладач або сам здобувач, але за узгодженням з викладачем.

Реферат має містити аргументи, міркування, порівняння. Матеріал подається не стільки в розвитку, скільки у формі констатації або опису. Зміст літературних джерел викладається об'єктивно. Якщо в первинному документі головна думка сформульована недостатньо чітко, у рефераті вона повинна бути конкретизована і виділена. Функції реферату: інформативна (ознайомлювальна); пошукова; довідкова; сигнальна; індикативна;

комунікативна.

Структура реферату. Титульна сторінка заповнюється за єдиною формою. За нею на окремій сторінці друкується зміст, в якому зазначені назви всіх розділів (пунктів плану) реферату і номери сторінок, що вказують початок цих розділів. Після змісту йде вступ, обсягом 1–2 сторінки. Основна частина реферату складається з розділів і містить осмислений і логічний виклад основних положень і ідей, презентованих у літературі. У тексті обов'язкові посилання на першоджерела. Якщо цитується або використовується неординарна думка, ідея, висновок, наводяться фактичний матеріал, таблиці, схеми, ілюстрації, обов'язкове посилання на автора цього матеріалу.

Висновок містить підсумки основної частини, де зазначається, як виконані завдання і досягнуті цілі, сформульовані у вступі.

У списку літератури вказується реально використана для реферату література. Список складається відповідно до правил бібліографічного опису.

Етапи роботи над рефератом можна умовно поділити на три. Перший починається з пошуку джерел. На цьому етапі необхідно згадати, як працювати з енциклопедіями й енциклопедичними словниками, із систематичними й алфавітними каталогами бібліотек, як оформляти список літератури.

Залежно від результатів ознайомлювального читання вибирається подальший спосіб роботи з джерелом. Якщо для розв'язання поставлених питань потрібне вивчення деяких фрагментів тексту, використовується метод вибіркового читання. Обрані фрагменти або весь текст (якщо він цілком стосується теми) вимагають вдумливого, неквапливого читання з проробленням матеріалу. Таке читання припускає виділення: 1) головного в тексті; 2) основних аргументів; 3) висновків. Особливу увагу варто звернути на аргументацію.

Необхідно також проаналізувати, які з тверджень автора носять проблематичний, гіпотетичний характері визначити нерозв'язані питання. Підготовчий етап роботи завершується підготовкою конспектів, що фіксують основні тези й аргументи. Написання реферату передбачає розкриття теми.

Всі тексти поділяються на тексти-констатації і тексти-міркування. Текст-констатація містить результати ознайомлення з предметом і фіксує сталі і безсумнівні судження. У текстах-міркуваннях одні думки впливають з інших, деякі ставляться під сумнів, дається оцінка, висувуються різні припущення.

Виклад матеріалу в тексті підкоряється визначеному плану – розумовій схемі, що дозволяє контролювати порядок розташування частин тексту.

Висновок містить короткий і стислий виклад отриманих результатів, що є відповіддю на головне питання реферату.

Словник визначень

Словник визначень спрямований на розширення знань лекційного матеріалу та формування навичок тлумачення понять предметної галузі. Завдання роботи: написання визначень основних понять, використаних у лекційних матеріалах. Форма звітності: список визначень понять.

Визначення можна формулювати самостійно або брати з і словників і енциклопедій, або скористатися готовим глосарієм, запропонованим викладачем.

Словник визначень подавати у рукописному вигляді.

Підготовка огляду певної наукової проблеми

Цільове призначення:

- інформаційне забезпечення навчально-наукових цільових завдань;
- оцінювання найважливіших досягнень і тенденцій розвитку в основних галузях науки і техніки;
- характеристика розвитку окремих напрямів наукового знання.

Основу кожного огляду становлять вступна, аналітична частини і висновки, після чого за необхідності можуть бути подані рекомендації.

У вступі обґрунтовується доцільність огляду; характеризується його тема і коло розглянутих питань; зазначається цільове призначення; визначається хронологічний період, охоплюваний оглядом; обґрунтовується вибір і дається характеристика використаних джерел (за видами документів, їхнім змістом, повнотою охоплення тощо); пояснюються підходи до аналізу і синтезу інформації; іноді привертається увага на композиційні, стилістичні і термінологічні особливості.

В основній частині огляду – аналітичній – міститься матеріал, що комплексно у взаємозв'язку і єдності характеризує досягнутий рівень, основні тенденції, напрями і перспективи розвитку предмета огляду. Коло питань, їх зміст визначається предметом огляду, зокрема, аналізуються погляди учених, тенденції розвитку нових наукових напрямів. Зміст огляду, його висновки і рекомендації повинні служити обґрунтуванню цілей, викладених у вступі.

Висновок повинен стисло відображати всі етапи розв'язання поставленої мети. У ньому наводяться кількісні і якісні оцінювання результатів, зазначаються достоїнства методів вирішення завдань.

Список використаної літератури складається з переліку літературних джерел, що були використані при роботі і на які мають посилання в тексті.

Підготовка доповіді

Підготовка доповіді розширює пізнавальні інтереси, привчає практично мислити. До підготовки доповіді можуть залучатися кілька здобувачів, між якими розподіляються окремі питання.

Перший крок у підготовці доповіді – окреслити мету та завдання виступу, визначити коло питань за запропонованою темою. Другий крок – добір допоміжної інформації. Висвітлені питання треба обґрунтувати новими дослідженнями та науковими публікаціями. Отриману інформацію

слід організувати в певні категорії, надати їй чіткості, визначити та сформулювати основні положення проблеми. У доповіді треба дотримуватися таких вимог:

- теоретична обґрунтованість;
- опора на фактичний матеріал;
- наведення переконливих прикладів, власне бачення проблеми.

Групові презентації

Така форма самостійної роботи дає змогу набути навичок командної роботи і кооперативного навчання. Для підготовки презентацій формуються групи здобувачів по 3–4 особи в кожній і встановлюється точний термін проведення. Як тема презентації звичайно пропонується ключова проблема семінару, що поєднує всі або основні питання навчальної теми.

Формат презентації вибирають самі члени групи. Кожен член групи виступає протягом 7–8хв. І оцінюється незалежно від інших, але при цьому передбачається кооперативна робота як при підготовці презентації, такі при її реалізації в аудиторії. Учасники презентації відповідальні за організацію дискусії на семінарі, де реалізується презентація. Від слухачів очікується активна участь в обговоренні питань, а також її аргументовані критичні оцінки.

Структура презентації:

- резюме основних ідей;
- викладення ключових положень і питань для обговорення на занятті;
- коротка характеристика методів підтвердження цих положень;
- критичний аналіз позицій, що представляються.

РОЗДІЛ 3

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни: сприяння оволодінню здобувачами вищої освіти методики історичного дослідження, зокрема ретроспективним, порівняльним, діалектичним методами, формувати уміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, давати оцінку найважливішим подіям і явищам української історії та культури, порівнювати історичні події, орієнтуватись у науковій періодизації, знаходити, критично аналізувати потрібну інформацію з минулої і сучасної історії та культури України; оволодіння методикою самостійної роботи при підготовці до занять та підсумкового контролю знань, вміння застосовувати набуті знання для прогнозування суспільних процесів і у професійній діяльності.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

знання:

- з базових історичних та культурологічних понять;
- історичних подій та основні етапи розвитку української самобутньої культури;
- особливостей формування української нації та її місце у загальноєвропейських процесах;
- суспільно-економічні, політичні, культурні особливості історичного розвитку українського народу;
- основні етапи становлення державності, особливості боротьби за національно-державне відродження;
- базові принципи побудови суверенної демократичної держави;
- про діяльність видатних вітчизняних історичних осіб, учасників визвольного руху, діячів науки та культури;
- основних подій сучасної історії України, особливості воєнного періоду в Україні;

уміння/навички:

- аналізувати питання історії, факти, проблеми та тенденції розвитку культури України в їх діалектичному взаємозв'язку.
- володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності.
- аналізувати суспільні явища й процеси на рівні, необхідному для професійної діяльності, знати нормативно-правові засади забезпечення цивільного захисту;
- аналізувати історичні процеси, події, факти, робити узагальнення та висновки;
- прослідковувати причинно-наслідкові зв'язки в історичних подіях;
- формувати сучасну історико-політичну культуру, власну громадянську позицію;
- застосовувати набуті знання з історії та культури України для вирішення

професійних завдань;

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

комунікацію:

- аргументовано відстоювати свої погляди, брати участь у дискусіях на суспільно-історичні та культурологічні теми;
- обґрунтовувати свою громадянську позицію, толерантно відстоювати свої погляди;
- навички міжособистісної взаємодії.
- здатність працювати як в команді, так і автономно;

відповідальність та автономію: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	<i>Загальна обов'язкова</i>	<i>Загальна обов'язкова</i>
Рік підготовки	1-й	1-й
Семестр	1-й	1-й
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3	3
- кількість модулів	2	2
- загальна кількість годин	90 год.	90 год.
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	20 год.	6 год.
- семінарські заняття (годин)	24 год	2 год
- самостійна робота (годин)	46 год.	82 год.
- підсумковий контроль	Екзамен	Екзамен

3. Теми навчальної дисципліни:

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Стародавня, середньовічна та нова історія та культура України

Тема 1. Вступ. Предмет, зміст та завдання навчальної дисципліни «Історія та культура України». Стародавня історія та культура України.

Тема 2. Східні слов'яни. Передумови утворення та розвиток Київської Держави. Політична роздробленість Київської держави. Галицько-Волинська держава.

Тема 3. Українські землі у складі Литви та Польщі.

Тема 4. Українські землі у складі Речі Посполитої (друга половина XVI – перша половина XVII ст.). Становлення козацтва. Національно-визвольна війна. Українські землі у роки Руїни.

Тема 5. Правобережні та Лівобережні українські землі у XVIII столітті.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Україна в Новітній час

Тема 6. Українські землі у складі Росії та Австро-Угорщини у XIX – на початку XX ст.

Тема 7. Українські землі у першій світовій війні. Українська революція.

Тема 8. Україна в 20-30-х роках XX століття.

Тема 9. Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.).

Тема 10. Україна в другій половині 40-х – першій половині 80-х років XX століття.

Тема 11. Поглиблення кризи тоталітаризму в СРСР. Розпад Радянського Союзу і відродження незалежності України (1985-1991 рр.)

Тема 12. Україна в умовах незалежності (1991-2024 рр.).

Модульна контрольна робота

Екзамен

5. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, стандартизовані тести, командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, презентація власних досліджень, участь у конференціях з репрезентацією власного наукового дослідження у формі тез-доповідей.

6. Критерії оцінювання: форми поточного та підсумкового контролю

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою.

7. Форми поточного контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, тестових завдань, виконання індивідуальних завдань, написання науково-дослідних робіт.

Підсумковий контроль проводиться у формі написання модульних контрольних робіт, складання екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Очна форма навчання

Розподіл балів									
Змістовий модуль 1									
T. 1	T.2	T.3	T.4	Модульна контрольна робота №1		Індивідуальні завдання			
до 4	до 4	до 4	до 4	до 15		до 5			
T.6	T.7	T.8	T.10	T.11	T.12	Індивідуальні завдання	Модульна контрольна робота №2	Екзамен	Всього
до 4	до 4	до 4	до 4	до 4	до 4	до 5	до 15	20	

Форми поточного та підсумкового контролю. Форми поточного та підсумкового контролю, які застосовуються під час вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України»:

Поточний контроль.

Поводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях. Поточний контроль може проводитися наступними способами:

- усне опитування – застосовується під час проведення навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу попереднього заняття;
- письмовий експрес-контроль (летючка) – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за попереднє (декілька попередніх) занять.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 4 балів):

4 балів – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

3 бали – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі, висловлює свої думки, приклади не наводить;

2 балів – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

1 бал – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки;

0 балів – здобувач не намагається знайти відповіді на питання.

Індивідуальні завдання.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється на семінарських заняттях за шкалою від 0 до 5 балів. Оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність відповіді, самостійність мислення, впевненість в вірності своїх суджень, вміння відстоювати власну позицію, аргументувати, виділяти головне, вміння робити висновки, розкривати перспективу розвитку ідеї або проблеми, креативність мислення; допустимий відсоток запозичень, уміння публічно чи письмово представити досліджуваний матеріал.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з двох теоретичних запитань та тестового завдання. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом навчального матеріалу, передбаченого програмою. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 15 балів):

15 балів – вірно дана відповідь на всі запитання, роблено відповідні висновки, без помилок виконано тестові завдання;

12-14 балів – дана вірна відповідь на 2 запитання, але недостатньо обґрунтовано, допущено декілька помилок у тестових завданнях;

8-10 балів – дана вірна відповідь на одне запитання, зроблено помилки (2-3) у тестових;

1-5 бали стисла відповідь дана на одне запитання, у тестових допущено 4-5 помилок;

0 балів – відповідь відсутня.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться в усній формі екзамену.

Критерії оцінювання знань здобувачів на диференційованому заліку (оцінюється від 0 до 20 балів):

15-20 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичних питань;

10-14 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичних питань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

7-9 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

4-6 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкриті зміст теоретичного питання.

1-3 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання.

РОЗДІЛ 4

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Перелік завдань для самостійної роботи

1. Розселення слов'ян. Дискусії навколо питання про походження слов'ян.
2. Ранні форми культури на українських землях.
3. Міфологія східних слов'ян.
4. Критика «норманської теорії» походження Київської Русі.
5. Кревська унія 1385 року та її вплив на політичну ситуацію в Україні.
7. Посилення релігійно-національного гніту. Брестська унія 1596 року й боротьба проти неї.
8. Розвиток літописання в Україні XII – XVIII століттях.
9. Формування української державності в ході Визвольної війни середини XVII ст. (економіка, соціальні відносини, адміністративна влада, воєнна організація).
10. Острозька та Києво-Могилянська колегії. Їх роль у відродженні української культури.
11. Діяльність філософа і письменника Г. Сковороди.
12. Антикріпосницька боротьба в Україні на початку XIX ст. Устим Кармелюк.
13. Провідні школи живопису в Україні в XVIII ст.
14. Земська реформа в Україні. Роль земств у протипожежній діяльності.
15. Розвиток капіталістичної промисловості в Україні у другій половині XIX ст.
16. Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта» в Україні.
17. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Австро-Угорщини.
18. Національне відродження в Галичині на початку XIX ст. «Руська трійця».
19. Громадські наукові організації в Україні. Діяльність наукового товариства імені Т.Г. Шевченка.
20. Брестський мир і Україна. Аналіз діяльності Центральної Ради.
21. Боротьба проти іноземної воєнної інтервенції в Україні (1918 р.).
22. Наукова й політична діяльність М.С. Грушевського.
23. Проголошення незалежної Карпатської України. Окупація Закарпаття Угорщиною в 1939 році.
24. Рух Опору в Україні в роки Другої світової війни. Його особливості.

25. Корсунь-Шевченківська битва. Визволення Правобережної України.
26. Львівсько-Сандомирська та Ужгородська наступальні операції. Визволення території України.
27. Опозиційний правозахисний рух в Україні
28. Серпневий «путч» 1991 року: його спрямованість і наслідки для України.
29. Загострення екологічних проблем в Україні у 70–80 роки. Чорнобильська катастрофа.
30. Міжнародна діяльність суверенної України.
31. Розгортання дипломатичної боротьби України в період російсько-української війни
32. Повсякдення в умовах війни: індивідуальний досвід, стратегії виживання та протистояння агресорам.
33. Незламність українців, героїзм ЗСУ в протистоянні агресору.

Орієнтовні питання для підготовки до екзамену

1. Історія України. Предмет, завдання курсу та історичні джерела.
2. Україна в часи кам'яного, мідного та бронзового віків.
3. Перші держави на території України (кіммерійці, скіфи).
4. Давньогрецькі поселення та сармати на території України.
5. Археологічна періодизація прадавньої історії.
6. Трипільська культура в історичній долі Східної Європи. Походження слов'ян.
7. Східні слов'яни у VI - IX століттях. Держава антів.
8. Виникнення Русі. Діяльність князів Олега та Ігоря.
9. Державотворча діяльність київських князів Ольги та Святослава.
10. Діяльність київського князя Володимира Великого.
11. Діяльність київського князя Ярослава Мудрого.
12. Діяльність київського князя Володимира Мономаха.
13. Основні теорії щодо походження Русі.
14. Причини занепаду Русі. Історичне значення давньоруської держави.
15. Галицько-Волинська держава. Данило Галицький.
16. Україна в складі Великого князівства Литовського.
17. Кревська унія Польщі та Литви: причини та наслідки.
18. Захоплення українських земель Польщею. Люблінська унія 1569 р.
19. Брестська церковна унія 1596 р.
20. Становище українського населення в складі Речі Посполитої у XVI – XVIII століттях.
21. Етапи формування української народності. Походження назви – «Україна».
22. Боротьба проти католицизму та унії в Україні. Діяльність православних братств.
23. Фактори, які зумовили виникнення українського козацтва.
24. Діяльність ухадників та роль прикордонних старост у формуванні козаччини і обороні України.
25. Заснування Запорізької Січі. Діяльність гетьмана Дмитра Вишневецького.

26. Запорізька Січ – демократична християнська республіка.
27. Побут та звичаї українських козаків.
28. Організація козацького війська. «Реєстрові» козаки.
29. Боротьба козаків проти турецько-татарських загарбників.
30. Діяльність гетьмана Петра Сагайдачного. Боротьба за відродження православної церкви в Україні.
31. Козацькі повстання другої половини XVI століття (Косинський, Наливайко).
32. Козацько-селянські повстання на початку XVII століття (1625, 1630, 1635, 1637- 1638 pp.).
33. Україна напередодні Визвольної війни 1648-1654 років. Причини та рушійні сили в війні.
34. Початок Визвольної війни 1648-1654 років. Перші перемоги козаків у 1648 році.
35. Воєнні дії під час Визвольної війни у 1649 -1653 роках.
36. Державотворча діяльність Богдана Хмельницького.
37. Формування державності українського народу в 1649 -1654 роках.
38. Переяславська Рада. Березневі статті Б. Хмельницького.
39. Діяльність гетьманів І.Виговського та Ю.Хмельницького.
40. Політична ситуація в Україні у другій половині XVII - на початку XVIII століття. Поділ України між Польщею та Росією (Андрусівський договір).
41. Діяльність гетьманів П. Тетері та І. Брюховецького.
42. Правобережна Україна у другій половині XVII - на початку XVIII століття. Петро Дорошенко.
43. Лівобережна Україна у другій половині XVII - на початку XVIII століття. Іван Мазепа.
44. Гетьман Пилип Орлик та його Конституція.
45. Українські козаки у XVIII столітті. Останні часи Запорізької Січі та ліквідація Гетьманщини.
46. Соціально-економічний розвиток Правобережної України у XVIII ст. Гайдамацький рух на Україні. «Коліїщина».
47. Поділи Речі Посполитої у XVIII столітті: причини та наслідки.
48. Культура України у XVII - XVIII століттях. Козацьке бароко.
49. Українські землі у першій половині XIX століття. Адміністративно-територіальний поділ України у першій половині XIX століття.
50. Політичне становище українських земель на початку XIX століття.
51. Громадсько-політична діяльність Т.Г. Шевченка.
52. Політична програма та практична діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.
53. Прискорений розвиток капіталізму в Україні після скасування кріпосного права у 1861 році.
54. Скасування кріпосного права. Реформи 60 - 70 років XIX століття
55. Західноукраїнські землі в першій половині XIX ст. Діяльність Руської Трійці.
56. Культура України в XIX ст.

57. Суспільно-політичний розвиток України у другій половині XIX століття. Боротьба проти політики русифікації (Валуєвський циркуляр, Емський указ).
58. Революційні процеси на території України під владою Австро-угорської імперії. «Весна народів» 1848-1849 рр.
59. Революційне і ліберальне народництво. Створення перших народницьких гуртків в Україні у другій половині XIX століття.
60. Створення та діяльність перших українських університетів.
61. Соціально - політичний розвиток України на початку XX століття.
62. Виникнення українських політичних партій в Наддніпрянській Україні наприкінці XIX - на початку XX ст.
63. Україна в роки першої російської революції (1905 - 1907).
64. Становище України після поразки російської революції 1905 - 1907 років. Аграрна політика П. Столипіна.
65. Україна в роки першої світової війни.
66. Національно-визвольний рух в Україні у 1917 році. Центральна Рада та її Універсали.
67. Війна між Радянською Росією та УНР у 1918 р.
68. Утворення Західноукраїнської народної республіки, її політика та причини поразки.
69. Брестський мирний договір і окупація України німецькими та австро-угорськими військами у 1918 році.
70. Ліквідація Центральної Ради і встановлення гетьманського режиму в Україні у 1918 р.
71. Внутрішня та зовнішня політика гетьмана П.Скоропадського 1918 р.
72. Виникнення і діяльність Директорії. Вигнання військ Антанти з півдня України.
73. Етапи встановлення радянської влади в Україні.
74. Роль України в утворенні СРСР: дискусії навколо цього питання.
75. Політика воєнного комунізму в Україні та її наслідки.
76. НЕП в Україні.
77. Політика колективізації в Україні. Голод 1932 - 1933 років.
78. Політика індустріалізації на Україні та її наслідки.
79. Суспільно-політичне життя УРСР в кінці 20-х на початку 30-х років
80. Національно-державне будівництво в Україні в 1921 – 1929 роках. Українізація: суть, проблеми та наслідки.
81. Масові сталінські репресії 30-х років на Україні та їх наслідки.
82. Становище західноукраїнських земель у 20 – 30 роках XX століття.
83. Сталінізм на західноукраїнських землях у 30 – 40 роках XX століття.
84. Карпатська Україна та її доля (1939 р.).
85. Початок другої світової війни. Західна Україна в планах Німеччини та СРСР.
86. Напад Німеччини на СРСР. Причини поразок Червоної Армії в перші місяці війни.
87. Окупація України німецько-фашистськими загарбниками та встановлення режиму кривавого терору.

88. Визволення Лівобережної України. Битва за Київ (1942 - 1943).
89. Визволення Правобережної України від фашистських загарбників.
90. Всенародна боротьба в тилу фашистських загарбників на Україні під час німецької окупації.
91. Відродження народного господарства України в повоєнні роки (1944 - 1950).
92. Суспільно-політичне життя УРСР у другій половині 40-х - першій половині 50-х років ХХ століття.
93. Соціально-економічний розвиток УРСР у другій половині 50-х - першій половині 60-х років ХХ ст.
94. Соціально-економічний розвиток УРСР в другій половині 60-х - на початку 80-х років ХХ ст.
95. Суспільно-політичне життя УРСР в 60-х - на початку 80-х років ХХ ст.
96. Перебудова в СРСР: демократичні процеси в українському суспільстві. Причини розпаду Радянського Союзу.
97. Аварія на Чорнобильській АЕС та участь випускників ЧПТУ в її ліквідації.
98. Проголошення незалежності України.
99. Політичне життя в Україні в часи незалежності 1991-2022 рр.
99. Економіка України часів незалежності
101. Помаранчева революція та Революція Гідності
102. Рух України до ЄС.
103. Неоголошена війна на Сході. АТО та ООС
104. Іловайська та Дебальцевська трагедії
105. Початок повномасштабної війни росії проти України
106. Героїчна боротьба українців проти російських агресорів
107. Міжнародна допомога та розвиток волонтерського руху під час повномасштабної війни

РОЗДІЛ 5

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Базова література:

1. Бойко О. Історія України. Київ: Академія, 2002. 656 с.
2. Війна Росії проти України (лютий 2014 – лютий 2024 рр.). Стратегії репрезентації. Монографія / Заг. ред. д. і. н., проф. А. Киридон. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2024. 276 с.
3. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990–2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення. – К.: «МП Леся», 2017. – 332 с.
4. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Portal, 2021. 408 с.
5. Ісакова Н.П. Історія України (в схемах і таблицях): Навч. посіб. Київ: Аграрна освіта, 2005. 204 с.

6. Історія України: Навчальний підручник/ за ред. В. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
7. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
8. Історія та культура України: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 480 с
9. Історія України. навчально-методичний посібник для семінарських занять. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2014. 68 с.
10. Історія української культури: курс лекцій. / заг. ред. д-ра іст. наук С.О. Костилюєвої. – Київ.: НТУУ КПІ, 2010. 317с
11. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / О. Бут, М. Бушин, Вовк. Черкаси: ЧДТУ, 2016. 644 с.
12. Історія української культури: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О.Ю. Павлова. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 343 с.
13. Історія української культури. Частина 1. Становлення та особливості української культури [Текст] : навч. посібник [для студ. усіх спеціальн.] / [О. О. Петутіна, О. В. Голозубов, Г. В. Буряк [та ін.]; за ред. О. О. Петутіної.– Х.: НТУ «ХПІ», 2011.
14. Історія української культури : навч. посіб. для студ. усіх спеціальн. : у 2-х ч. – Ч. 2. : Українська культура Нового та Новітнього часів / О. О. Петутіна, Н.В. Вандишева-Рєбро, О. В. Голозубов, [та ін.]; за ред. О. О. Петутіної. – Харків: НТУ «ХПІ», 2012.Зотов В. М. Українська та зарубіжна культура. Словник культурологічних термінів: навч. посіб. Київ. : ЦУЛ, 2009. 264 с.
15. Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013 – 2017 років). Ужгород: РІК-У, 2018, 312 с.
16. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010.360 с.
17. Турченко Ф., Турченко Г. Проект «Новоросія» і новітня російсько-українська війна / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2015. – 166 с.

Допоміжна література:

1. Балущок В. Українська етнічна спільнота: етногенез, історія, етнімія/ В. Балущок. – Біла Церква, 2008.
2. Баран В. Д., Баран Я. В. Історичні витоки українського народу. Київ: Генеза, 2005. 207 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001043>
3. Богуцький Ю. П. Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатко Л. М. Українська культура в європейському контексті / За ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 679 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=2966>
4. Голод 1921-1923 років в Україні: Збірник документів і матеріалів. ІС 1993.
5. Грицак Я. Парадокси незалежності // [«Obozrevatel». 2016. 1 грудня]. URL: <https://www.obozrevatel.com/blogs/43816-paradoksi-nezalezhnosti-ukraini.htm>

6. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 томах / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. Т. 1. 800 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-518-349-4/966-518-349-4.pdf>
7. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАНУ, 2015. 496 с. URL: https://ipien.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/rafalskyi_kultura_192.pdf
8. Корабльова В.М. Покоління в полі культури: множинність репрезентацій. Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2009. 180 с.
9. Кириченко Ю. Т. Концепції етногенезу українського народу в історичних інтерпретаціях // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 107. С. 125–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_107_31
10. Політична історія України: Посіб. для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. І. Танцюри. Київ: Академвидав, 2008. 552 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-167.html>
11. Чубіна Т.Д., Федоренко Я.А. Російська експансія й українська державність: історичні реалії XVII-XXI ст. // Європейські історичні студії. – 2023. – № 25. – С. 111-134.

Інформаційні ресурси:

1. Інститут історії України НАНУ. URL: <http://history.org.ua/uk>
2. Моя Україна. Культура. URL: <http://moyaukraina.io.ua/s108554/kultura>
3. Культура України. Електронна Бібліотека URL: <http://elib.nplu.org/>
4. Культура. Міністерство культури України. Національне газетно-журнальне видавництво. URL: <http://cultua.media/>
5. Український інститут національної пам'яті. URL: www.memory.gov.ua/
6. Український світ. URL: <https://www.facebook.com/UKRSVIT>
7. Енциклопедія українознавства. URL: <http://diasporiana.org.ua>
8. Навчальні матеріали онлайн. Культурологія. URL: <http://pidruchniki.com/kulturologiya/>
9. Історія української культури. Ізборник. URL: <http://litopys.org.ua/istkult/ikult.htm/>